

BHS

BRATISLAVSKÉ hudobné slávnosti

35. ročník

Streda 6. 10. 1999

BHS

Musikfestspiele Bratislava
Bratislava Music Festival
Fêtes de Musique de Bratislava
Festival de Música de Bratislava

BHS sú členom Európskej asociácie festivalov AEF

f

ASSOCIATION EUROPÉENNE DES FESTIVALS
EUROPÄISCHE FESTIVAL-VEREINIGUNG
EUROPEAN FESTIVALS ASSOCIATION

Festival sa koná pod záštitou
predsedu vlády Slovenskej republiky

Hlavný usporiadateľ BHS

HUDOBNÉ CENTRUM

z poverenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Adresa

Hudobné centrum - BHS
Michalská 10
815 36 Bratislava
Slovenská republika
Tel.: ++421 7 5443 0378, 5443 4546
Fax: ++421 7 5443 2029
E-mail: BHS@netlab.sk

6.10.1999

19.00 KONCERTNÁ SIEŇ SLOVENSKEJ FILHARMÓNIE

DRÁŽĎANSKÁ FILHARMÓNIA (Nemecko)

Dirigent: WALTER WELLER (Nemecko)

Sólista: BRUNO LEONARDO GELBER, klavír (Argentína)

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Koncert pre klavír a orchester č. 5 Es dur op. 73

Allegro

Adagio un poco moto - attaca:

Rondo. Allegro ma non troppo

***

Johannes Brahms (1833-1897)

Symfónia č. 1 c mol op. 68

Un poco sostenuto. Allegro

Andante sostenuto

Un poco allegretto e grazioso

Finale. Adagio. Piu andante.

Allegro non troppo ma con brio

S láskavou podporou

Klavír, alebo kladivkový klavír, hammerklavier, ako sa pred dvesto rokmi nazýval, prekonal práve v čase vrcholného skladateľského obdobia **Ludwiga van Beethovena** razantný vývoj: od nástroja s päťoktávovým rozsahom, svojimi tenkými stenami, farbou a intenzitou zvuku pripomínajúci väčšie čembalo, až po nástroj s rozsahom 6 1/2 oktávy a neporovnatelné väčšími dynamickými možnosťami. Úvaha, že Beethoven bol motorom tohto vývoja, je na mieste. Beethoven vždy išiel až ku krajným limitom, materiálne a ľudské obmedzenia nemohli zastaviť grandiózny prúd jeho fantázie. Spomeňme si napríklad len na extrémne vysoké party lesných rohov v 7. symfónii a na ťažkosti, ktoré aj najlepším zborom spôsobuje zvládnutie 9. symfónie a Missy solemnis. V prípade klavíra, nástroja, ktorý Beethoven tak majstrovsky ovládal, ho k večnému nepokoju podnecovala i postupná strata sluchu. Od staviteľov klavírov, s ktorými Beethoven udržiaval aktívny kontakt, neustále žiadal viac zvuku. Beethovenova netrpezlivosť priniesla žiadane ovocie: v 5. klavírnom koncerte je vari po prvýkrát v histórii klavír vyrovnaným rivalom orchesterálneho tutti. Ideálne to znázorňuje dramatický náraz klavírnych a orchesterálnych akordov na vrchole rozvedenia prvej časti.

Ako výstižne konštatoval Robert S. Winter, Beethovenových päť klavírnych koncertov má rovnakú dôležitosť pre žáner, ako štyri evanjeliá pre Bibliu. Ich závažnosť nevyplýva iba z geniality každého jedného z nich, ale práve z premien, ktorými v Beethovenových rukách prešli. Mozartovskú koncepciu koncertu postupne nahradila nová symfonická forma, ktorá v 5. klavírnom koncerte má už vykryštalizované, monumentálne rozmery. Podobne, ako vo 4. klavírnom koncerte má prvé rozhodujúce slovo klavír, avšak v úplne inom kontexte: v Cisárskom koncerte sa prezentuje žiarivou, efektnou trojnásobnou kadenciou, po ktorej nastupuje orchester s tematickou informáciou. Prvá časť má vskutku „cisárské“ rozmery - je dokonca dlhšia, ako prvá časť 9. symfónie. Druhá časť vo vzdialenej tónine H dur je relatívne krátka a je bodom pokoja uprostred pohnutých krajných častí: sordinované sláčiky prinášajú pokojnú a vznešenú chorálovú tému, ku ktorej sa pripája sólový nástroj. Attaca prechod k tretej časti (jediný vykomponovaný v Beethovenovej koncertantnej tvorbe) prináša náladovú zmenu na najmenšej ploche. Tretia časť, prekypujúca radosťou a dionýzovským jasom svojím charakterom predznamenáva 4. časť 7. symfónie. Beethoven predpokladal, že uvedie premiéru svojho 5. klavírneho koncertu sám. Kvôli pokročilému štádiu straty sluchu sa prvého naštudovania napokon ujal Friedrich Schneider, ktorý dielo v novembri 1810 s veľkým úspechom po prvýkrát zahral v Gewandhause v Lipsku.

Obdobie, začínajúce na sklonku 18. a končiace na sklonku 19. storočia, všeobecne označované pojmom romantizmus, patrí v dejinách hudby medzi najrozporuplnejšie. Mená Schubert, Schumann, Brahms, Liszt, Wagner, Wolf sú vari dostačujúcim dokladom tejto myšlienky. Zhmotnením protirečení tejto epochy je dlhotrvajúci spor medzi prívržencami tzv. absolútnej a tzv. programovej hudby, jasne viditeľný aj na ich rozdielnom postoji k Beethovenovi, vari jedinému skladateľovi, pred veľkosťou ktorého sa v tom čase všetci bezvýhradne skláňali: kým pre jedných znamenala jeho komorná hudba a najmä symfónie nedostižný vzor architektonicky dokonale vyváženej formy, pre druhých bola programovou hľadou s neznámym poetickým kľúčom (toto presvedčenie viedlo o.i. až k nevydaréному experimentu podložiť posledné Beethovenove diela úryvkami Shakespearových sonetov!).

Stieranie hraníc medzi jednotlivými druhmi umenia, hľadanie mimohudobnej inšpirácie (nielen literárnej, ale aj výtvarnej, ako dokazuje najmä Lisztov prípad) viedli k uvoľneniu, ba až rozpadu zaužívaných klasických foriem a k vytvoreniu nových útvarov, napr. symfonických básní, ktoré už nepodliehali tradičným formálnym pravidlám a ich súdržnosť bola garantovaná inými princípmi (napr. technikou leitmotívov).

Jedinou skutočnou opozíciou voči týmto trendom, ktoré sa tiež nevyhli vlastným vnútorným protirečeniam, bol počas dlhých rokov so svojím dielom **Johannes Brahms**. Brahms, „pohrobok klasikov“, ako ho označil Alfred Einstein, bol vo svojej dobe vlastne výnimcočným prípadom. Nielenže nezdieľal spolu s ostatnými „romantickými“ umelcami (pojem romantický v súvislosti s hudbou použil ako prvý E.T.A. Hoffmann po predvedení Beethovenovej 5. symfónie) odmietanie všetkého minulého, naopak, počas celého života sa cítil ako „prineskoro narodený“ a neschopný priblížiť sa so svojou tvorbou k starým veľkým majstrom. Brahmsovým cieľom bola „koncentrácia a nerozborná jednota a na to využil všetky prostriedky vlastné hudobnému umeniu“ (Philipp Spitta), najmä však dedičstvo veľkých nemeckých skladateľov Bacha, Händla, Mozarta, Haydna, Beethovena („obor, ktorý mi je neustále v päťach“) a ľudovej piesne, ktorú podrobil dôkladnému štúdiu a pretavil svoju originálnou invenciu do výsostne individuálneho prejavu. Tvrdenie Huga Wolfa, že Brahms je iba obyčajný kopista diel jeho veľkých vzorov, môže dnes vyvolať iba úsmev.

Práca na Symfónii č. 1 c mol op. 68 nebola Brahmsovým prvým pokusom v oblasti kompozície tohto žánru. Už roku 1854, pristúpil pravdepodobne pod vplyvom prorockých slov Schumannovho slávneho článku Neue Bahnen k náčrtom Symfónie d mol, ktorá však nikdy neuzrela svetlo sveta. Jej prvé časť Brahms prepracoval a zaradil do 1. klavírneho koncertu, záverečný smútočný pochod našiel svoje miesto v druhej časti Nemeckého rekviem.

Začiatky kompozície 1. symfónie c mol siahajú do roku 1862, kedy však napísal iba prvé časť. Napriek chválam a napomínaniom Clary Schumannovej dlho sa nepodujímal dielo dokončiť. Až po 15 rokoch, po priaznivom prijatí Serenády D dur a A dur a Variácií na tému J. Haydna sa konečne rozhadol kompozíciu zavŕšíť. Dielo sa vyznačuje vzácnu dôslednosťou tematicko-motivickej práce (chromatický motív zo začiatku Allegro 1. časti priam leitmotivicky preniká celým dielom), rafinovanou kontrapunktickou sadzbou, v poslednej časti i neobyčajnou dĺžkou melodických línií, ktorá môže podvedome vzbudiť i pocit príbuznosti s Wagnerom. Klasický princíp sonátovosti však, ako u Brahma vždy, zostáva nemenne platný.

Hans von Bülow, slávny dirigent a propagátor Brahmsovo diela, nazval 1. symfóniu trochu nešťastne 10. Beethovenovou. Toto označenie sa veľmi rýchlo zakorenilo v povedomí hudobnej verejnosti, najmä z toho dôvodu, že téma Allegro poslednej časti vzdialene pripomína tému Beethovenovej Ódy na radosť. Brahms túto podobnosť otvorene a s jemu vlastným humorom aj priznal („veď to každý somár hneď počuje“).

DRÁŽĎANSKÁ FILHARMÓNIA patrí k popredným svetoznámym orchestrom. So slávnymi dirigentmi a sólistami účinkoval orchester v celej Európe, USA, Južnej Amerike, Japonsku, Izraeli a i. Drážďanskú filharmóniu dirigovali Anton Rubinstein, Bruno Walter, Fritz Busch, Arthur Nikisch, Hermann Scherchen, Erich Kleiber, Willem Mengelberg. Šéfdirigentmi orchestra od roku 1934 boli Paul van Kempen, Carl Schuricht, od roku 1945 Heinz Bongartz, Horst Förster, Kurt Masur, Günter Herbig, Herbert Kegel, Jörg-Peter Weigle a Michel Plasson, s ktorými realizovali početné nahrávky. Čestným dirigentom orchestra je v súčasnosti Kurt Masur.

Po roku 1945 hostovali s Drážďanskou filharmóniou takí významní dirigenti ako Otto Klemperer, Karel Ančerl, Václav Neumann, Seiji Ozawa, Klaus Tennstedt, v posledných rokoch Günther Herbig, Jurij Temirkanov, Krzysztof Penderecki, Yehudi Menuhin, Jeffrey Tate, Eliahu Inbal, Walter Weller, Luciano Berio a i., ako aj poprední inštrumentalisti, napr. Emil Gilels, Wilhelm Kempf, Gidon Kremer, Ruggiero Ricci, Henryk Szeryng, Mstislav Rostropowitch, Maurice André, Rudolf Buchbinder, Frank Peter Zimmermann, Heinrich Schiff, Mischa Maisky, Boris Pergamenšikov a i.

V roku 1967 pridal vtedajší šéfdirigent Kurt Masur k orchestru 3 zbory: veľký miešaný filharmonický zbor, filharmonický detský zbor a filharmonický mládežnícky zbor. Odvtedy patria spoločné uvedenia veľkých vokálno-symfonických diel k vrcholným uměleckým podujatiám.

WALTER WELLER bol členom Wiener Philharmoniker už v 17-tich rokoch. Neskôr založil Weller Quartet, s ktorým získal medzinárodné uznanie. V roku 1961 sa stal prvým koncertným majstrom Wiener Philharmoniker a v roku 1969 debutoval ako dirigent.

Walter Weller bol hudobným riaditeľom a hlavným dirigentom v Royal Scottish National Orchestra od roku 1992 a v súčasnosti je jeho emeritným dirigentom. Walter Weller hostoval vo viacerých popredných orchestroch, ako sú London Symphony Orchestra, London Philharmonic, City of Birmingham Orchestra Symphony, Dresden Staatskapelle, Gewandhaus Leipzig, Israel Philharmonic Orchestra, Orchestre de Paris, Orchestre National de France, Orchestre de la Suisse Romande, filharmónie v Štokholme, Oslo, Helsinkách, Göteborgu a i. V Severnej Amerike pracoval s orchestrami v Minnesota, San Franciscu, Houston, Detroite, Pittsburghu, ďalej s Cincinnati a Toronto Symphony Orchestra a National Arts Centre Orchestra, Ottawa. Walter Weller dirigoval aj vo viacerých popredných operách, ako sú milánska La Scala, English National Opera, Teatro Comunale v Bologni, ako aj na viacerých prestížnych festivaloch.

BRUNO LEONARDO GELBER sa začal učiť hrať na klavíri u svojej matky už vo veku troch rokov. Ako päťročný prvýkrát verejne koncertoval. Ako devätnásťročný získal štipendium vo Francúzsku a bol posledným žiakom slávnej Marguerite Long. V Európe začala jeho veľká umělecká kariéra. Koncertoval s mnohými slávnymi dirigentmi a orchestrami na prestížnych koncertných pódiach. Počet jeho koncertov presahuje číslo 4 500. Koncertoval s Berliner Philharmoniker, Orchestre de la Suisse Romande, Orchestre Philharmonique de Montreal, Orpheus Chamber Orchestra, NHK Tokyo, Orchestre National de France, Cleveland Orchestra a i. pod taktovkou takých významných dirigentov, ako sú Ernest Ansermet, Erich Leinsdorf, Kurt Masur, Sergiu Celibidache, Sir Colin Davis, Charles Dutoit, Bernhard Haitink, Lorin Maazel, Mstislav Rostropovič a i. Bruno Leonardo Gelber nahrával pre viaceré gramofónové spoločnosti (napr. DENON, EMI), a získal za tieto nahrávky popredné ocenenia: Prix du Disque de l'Académie de Paris a Grand Prix de l'Académie de Paris.

BHS	Koncertná sieň SF	Moyzesova sieň SF	Koncertné štúdio Slovenského rozhlasu	Zrkadlová sieň Prim. paláca	Iné sály	SND
Piatok 24.9.1999	20.00 Otvárací koncert BHS '99 Slovenská filharmonia			17.00 Slávnoštne otvorenie Spevácky zbor SLUK-u		19.00 G. Verdi Falstaff
Sobota 25.9.1999	19.00 Ensemble orchestral de Paris				Veľký evanjelický kostol 17.00 Eric Ericson Chamber Choir	19.00 G. Verdi La Traviata
Nedea 26.9.1999	19.00 Stavanger Symphony Orchestra	10.30 Klavírny recitál Roger Muraro	19.00 Symfonický orchester Slovenského rozhlasu		Veľký Evanjelický kostol 17.00 Chorovaja akademia	
Pondelok 27.9.1999	19.00 Štátny komorný orchester Žilina					
Utorok 28.9.1999	19.00 Festivalový orchester			17.00 Vokálny orchester Urszula Kryger		19.00 G. Puccini Tosca
Streda 29.9.1999	19.00 Symfonický orchester Novosibirsk			17.00 Komorný koncert z tvorby F. Poulenca		19.00 W. A. Mozart Únos zo serialu
Štvrtok 30.10.1999	19.00 Symfonický orchester hl. mesta Prahy FOK			17.00 Vokálny koncert z tvorby J. Turinu Carmen Serrano		19.00 L. Minkus Don Quijote (balet)
Piatok 1.10.1999	19.00 TIJI Komorná filharmonia Pardubice	17.00 TIJI Komorný koncert				19.00 A. Boito Mefistofeles
Sobota 2.10.1999	19.00 TIJI Symfonický orchester Slovenského rozhlasu	17.00 TIJI Komorný koncert		10.30 Komorný koncert Sefika Kutuer		19.00 A. Chačaturjan Spartakus (balet)
Nedea 3.10.1999	19.00 Slovenská filharmonia	17.00 Klavírny recitál Mikuláš Škuta		10.30 Huslový recitál Akiko Suwanai		
Pondelok 4.10.1999	19.00 Český národný symfonický orchester					
Utorok 5.10.1999	19.00 Štátna filharmonia Košice	20.00 Pocta dynastii Straussovcov		17.00 Huslový recitál Ivan Ženatý		19.00 (balet) J. S. Bach Magnificat G. Mahler Adagietto S. Rachmaninov Paganini
Streda 6.10.1999	19.00 Dražďanská filharmonia			17.00 Vokálny koncert Eva Blahová		
Štvrtok 7.10.1999	19.00 Maďarský národný filharmonický orchester				Kostol Ref. cirkvi Nám. SNP 17.00 Ensemble Organum	19.00 (balet) C. Orff Carmina burana G. Verdi Requiem
Piatok 8.10.1999	19.30 Záverečný koncert BHS '99 Slovenská filharmonia	17.00 Ensemble Seicentonovecento				19.00 G. Verdi Nabucco I. premiéra